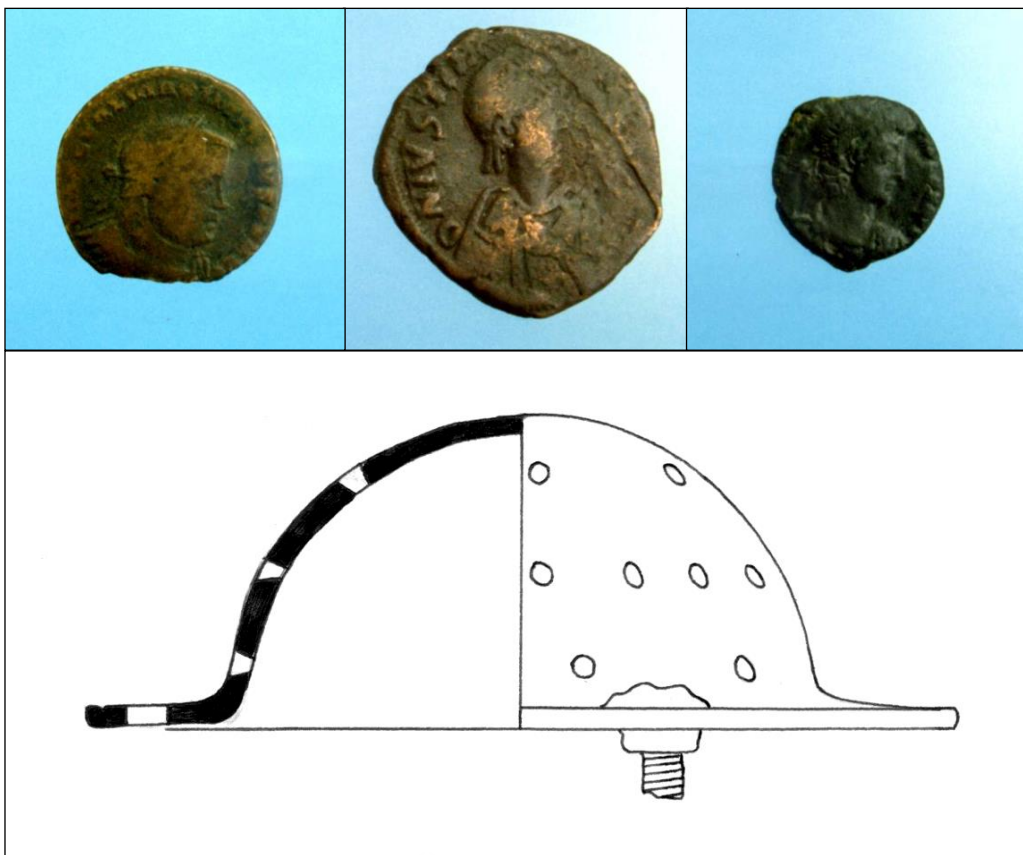

Rapportage archeologisch onderzoek Meijel-Leemkuilen (1989)

ALFONS BRUEKERS

Voorwoord

Deze publicatie is een uitgave van de Stichting Regionaal Archeologisch Bodemonderzoek te Nederweert (STRABO), die zich ten doel stelt oud(-er) archeologisch onderzoeks- en vondstenmateriaal te documenteren en te ontsluiten voor wetenschappelijk onderzoek en algemeen publiek.

Overname van deze rapportage gedeeltelijk of geheel, via welk medium dan ook, is zonder bronvermelding niet toegestaan.

Alfons Bruekers

STRABO | Stichting Regionaal Archeologisch BodemOnderzoek
Kreijel 4
6035 SG OSPEL

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
1. Inleiding	4
2. Archeologisch onderzoek	6
3. Vondstbeschrijvingen	9
4. Bronnenonderzoek	16
5. Discussie en conclusies	17
<u>Bijlagen</u>	
1. Vondstencatalogus	18

1. Inleiding

In het voorjaar van 1989 vond dhr. Jack Gielen uit Meijel met de hulp van een metaaldetector een bronzen object op het terrein van zijn in aanbouw zijnde woning aan het adres Leemkuilen 16 in Meijel. Deze vondst werd aan mij als regionaal correspondent van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek op 8 juni 1989 gemeld door dhr. Herman Cromptoets, voorzitter van de plaatselijke heemkundervereniging Medelo. De vondst betrof een staafvormig bronzen object met rivierpatina (vondstnr. ML-1989-3).

Figuur 1. De straat Leemkuilen in Meijel. Rood omkaderd de garage van het pand Leemkuilen 16. In de ondergrond van deze garage werd het archeologisch onderzoek uitgevoerd. Ondergrond: www.afstandsmeten.nl

Figuur 2. Het woonhuis Leemkuilen 16. Links daarvan de garage. Situatie in 2015. Foto: Google Streetview.

In september 1989 deed dhr. Gielen op hetzelfde terrein een nieuwe metaaldetectorvondst, ter plaatse van de nieuwgebouwde garage. Dit maal betrof het een groot bolvormig bronzen object, door hem als umbo gedetermineerd (vondstnr. ML-1989-1). De locatie van de vondst zou zich op ca. 60 cm. beneden het maaiveld hebben bevonden; andere sporen waren niet waargenomen.

Beide vondsten waren aanleiding voor een klein archeologisch onderzoek op locatie dat werd uitgevoerd in september en oktober 1989. De rapportage is uitgebreid met enkele soortgelijke vondstmeldingen uit de onmiddellijke omgeving in Meijel.

2. Archeologisch onderzoek

Zaterdag 30 september 1989

Tijd: 14.00-16.30 uur

Deelnemers:

- Alfons Bruekers (STRABO)
- Christo Thanos (STRABO)
- Herman Crompvoets (Heemkundevereniging Medelo, Meijel)
- Lei Weekers (Medelo)
- Jos Pouls (Medelo)

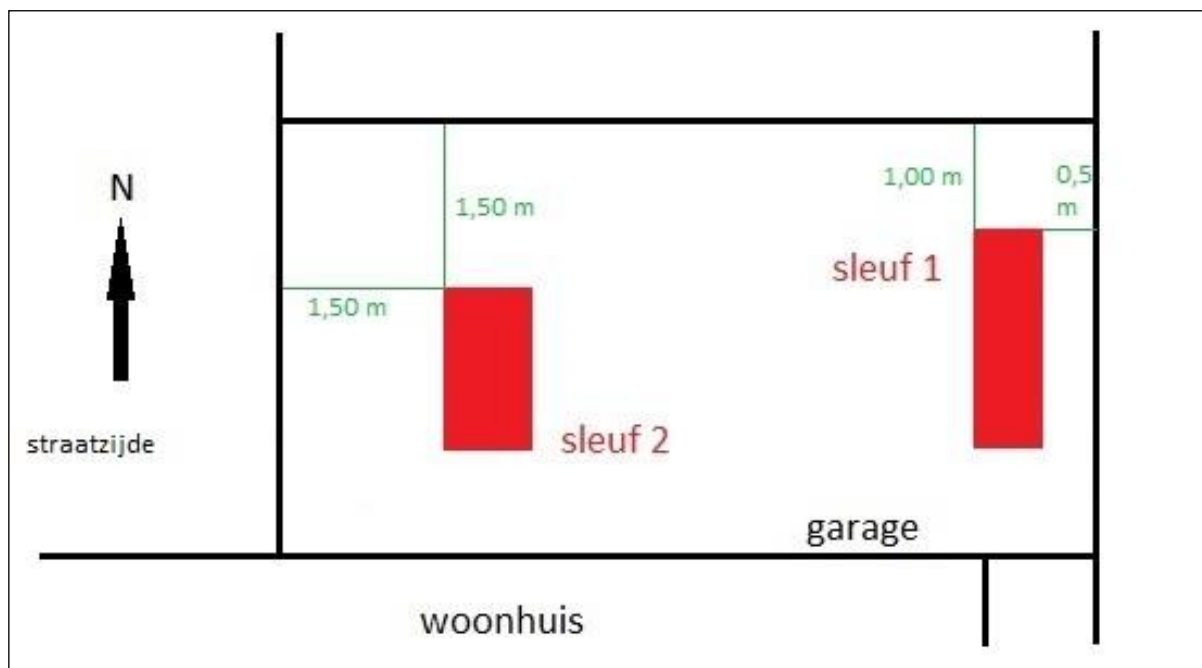
Locatie: autogarage van de in aanbouw zijnde nieuwbouwwoning, adres Leemkuilen 16, Meijel. De topgrafische coördinaten van de vindplaats luiden: Kaartblad 58A 188.95 – 373.55.

De oorspronkelijke vinder van de objecten. Dhr. Jack Gielen, was afwezig. Omdat bekend was dat de vondsten ter plaatse van de garage waren gedaan, werd daar een klein onderzoek uitgevoerd. Het bolvormige bronzen object zou volgens Gielen gevonden zijn in het midden van de garage. Langs de achtermuur van de garage werd een proefsleuf gegraven met een breedte van 60 cm en een lengte van 2 m (sleuf 1). Het daarin aangetroffen profiel zag er als volgt uit (maten t.o.v. maaiveld):

0 tot -50 cm	zwarte ophogingslaag (bouwvoor?)
-50 tot -55 cm	bruinig ophogingslaagje
-55 en dieper	schoon zand, rivierzandachtig

Binnen het areaal van de garage werden vijf grondboringen verricht met de Edelmanboor, maar deze leverden geen ander beeld op dan als uit het gegraven profiel was afgeleid.

Afgesproken werd dat er een vervolgonderzoekje zou komen, maar dan met dhr. Gielen erbij.

Figuur 3. Ligging van de opgravings-sleuven 1 en 2 in de garage-ondergrond. Tekening: Alfons Bruekers.

Zaterdag 14 oktober 1989

Tijd: 14.00-15.30 uur

Deelnemers:

- Alfons Bruekers (STRABO)
- Jack Gielen (eigenaar/toekomstige bewoner)
- Herman Crompvoets (Medelo)

Locatie: adres Leemkuilen 16, Meijel.

Op aanwijzing van Gielen werd in de garage de plaats vastgesteld waar hij eerder dit jaar bij graafwerk het bronzen bolvormige object had aangetroffen. Hier werd een kijkgat gegraven met afmetingen van 1,50 x 0,80 m (sleuf 2).

Hierin werd een niet sterk afwijkend bodemprofiel vastgesteld, en wel als volgt:

0 tot -30 cm	zwarte ophogingslaag (bouwvoor?)
-30 tot -40 cm	Bruinachtige, gemengde laag. Nog niet doorwoeld of doorkneed, met herkenbare brokjes geel en zwart zand; zeker geen oude laag. Het door Gielen gegraven gaatje waarin hij de bronzen bol had gevonden, werd door ons herkend.
-40 en dieper	Steriele laag, rivierzandachtig.

In de bruinachtige, gemengde laag werd een koperen munt met Byzantijns uiterlijk, vrij dun geslagen en met stermotief, gevonden (Vondstnr. ML-1989-2).

Bij deze gelegenheid meldde dhr. Gielen nog een andere metaaldetectorvondst, door hem gedaan op een terrein ten noorden van de Nederweertdijk in Meijel, op een akkerperceel genaamd 'Berg' dat grensde aan een stuk bos en stallen. Coördinaten vindplaats: 58A 188.10 - 373.15. De munt was door hem als een Constantijnse munt uit de derde eeuw gedetermineerd. Vondstnr. ML-1989-5.

Figuur 4. Vindplaats aan de Nederweertdijk (rode cirkel). Ondergrond: www.topotijdreis.nl, situatie 1990.

Zaterdag 20 januari 1990

In een telefoongesprek meldde dhr. Jack Gielen de vondst van twee romeinse muntjes, die mij een dag vantevoren waren overhandigd door dhr. Herman Crompvoets. Gielen had ze gevonden op een bouwterrein in Meijel, ongeveer 500 m. verwijderd van de vorige vindplaats, richting Meijel-dorp (Molenstraat). Het betrof metaaldetectorvondsten die zich 'vrij diep' hadden bevonden, tezamen met een Gulikse halve stuiver uit 1785. De coördinaten van deze vindplaats bedroegen bij benadering 189.2 – 373.2. Vondstnr. ML-1990-6 en ML-1990-7.

Nadien presenteerde dhr. Gielen nog een vijftal andere laat-romeinse en byzantijnse munten die naar zijn zeggen van dezelfde vindplaats aan de Leemkuilen afkomstig waren. (vondstnrs. ML-1990-8 t/m 12).

Dr. Van der Vin verklaarde de bijzondere samenstelling van het vondstcomplex met laatromeinse en byzantijnse vondsten als tijdens de Kruistochten of later vanuit het oostelijke Middenlandse Zeegebied naar onze streken meegenomen munten. Ik laat deze uitleg graag voor rekening van deze expert.

Literatuur:

Alfons Bruekers, Merkwaardige middeleeuwse metaalvondsten en munten uit Meijel, in: *Archeologie in Limburg* (45) 1990 p.313-314.

Verder werd het mysterie van de Meijelse vondsten gepresenteerd tijdens de *Archeologiemanifestatie de provincie Limburg* in 2005.

3. Vondstbeschrijvingen

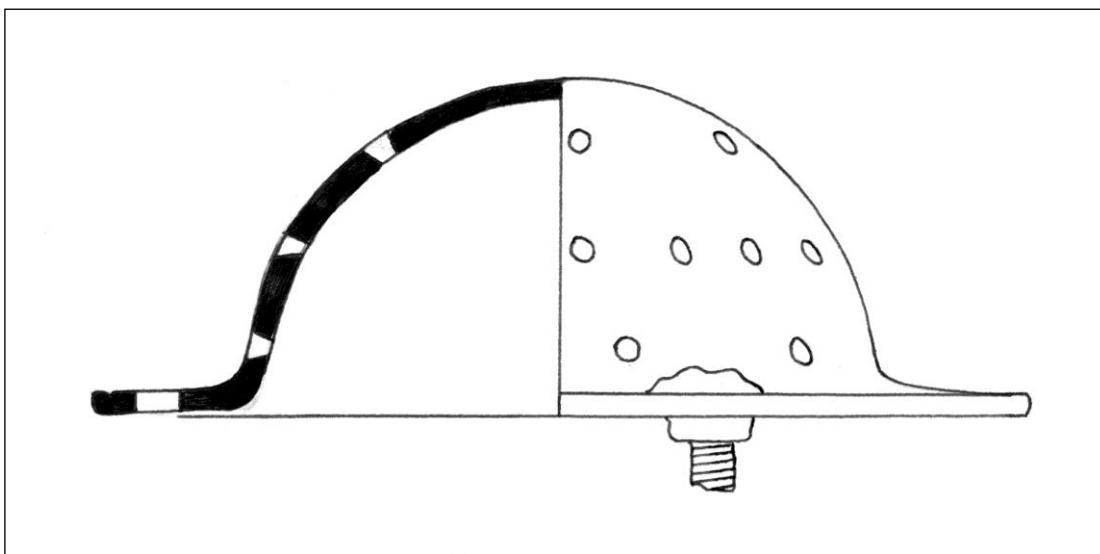
In dit hoofdstuk volgen de beschrijvingen van de vondsten die

- de aanleiding vormden tot de opgraving Meijel-Leemkuilen
- gedaan werden tijdens het onderzoek in september en oktober 1989
- in de nabije omgeving van de onderzoeksplaats werden gedocumenteerd
- kort na het onderzoek bekend werden en ook afkomstig zijn van de vindplaats Leemkuilen.

Een deel van de objecten werd gedetermineerd door dr. JPA van der Vin van Rijksmuseum Het Koninklijk Penningkabinet te Leiden en dr. Bogaers en dr. Halebos van de Universiteit van Nijmegen.

ML-1989-1

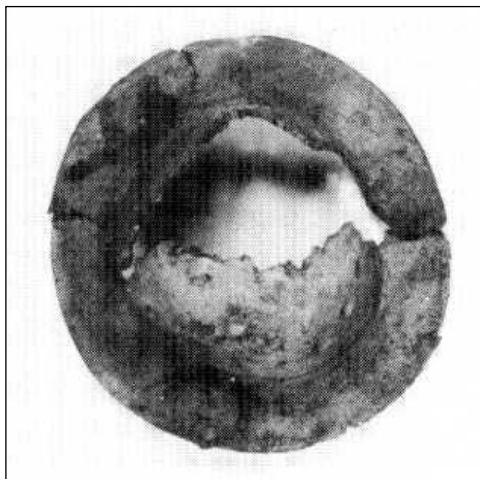
Gegoten bronzen object, oudtijds in twee delen gebroken. Umbovormig object met een grootste diameter van 127 mm. De halve volvorm heeft een grootste dikte van 47 mm. In de flens bevindt zich een drietal regelmatig over de omtrek verdeelde gaten met daarin geoxideerde ijzeren bouten of nieten. De bolvorm kent monoconusvormige gaatjes en oogt verbrand. Dat het object aan vuur is blootgesteld geweest, blijkt ook uit iets wat op roetsporen lijkt. Een deel van de bol is zwaar beschadigd en verdwenen.

Figuur 5. Vondstnr. ML-1989-1. Doorsnede schaal 1:1. Tekening: Alfons Bruekers.

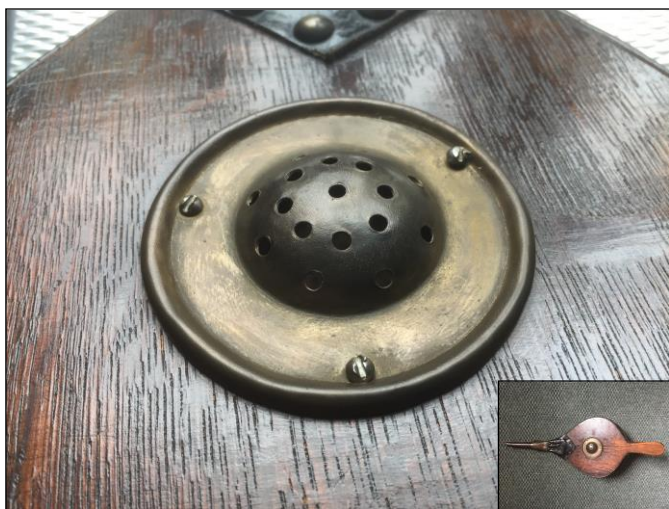
De vondst doet denken aan een umbo of schildknop, maar een aantal kenmerken pleit tegen die zienswijze. Allereerst de geringe diameter van nog geen 13 cm. Maar ook de talrijke doorboringen die meer aan een vergiet doen denken. En tenslotte het ontbreken van de aanzet van een handgreep waarmee schild en schildknop oudtijds vastgehouden zouden moeten zijn.

Vorm, patinerings- en bewaringstoestand doen echter wel een Romeinse ouderdom vermoeden. Na de vondst werd dit object door bemiddeling van Herman Crompvoets aangeboden aan prof. JE Bogaers en dr. Halebos van de Universiteit van Nijmegen. Daar werd het voorwerp gereinigd en gerestaureerd. Daarbij bleek dat de ijzeren nieten in feite schroefdraad en de sterk gecorrodeerde resten van moeren bevatten. Deze relatief moderne constructieve elementen sluiten een Romeinse datering bij nader inzien uit.

Figuur 6. Vondstnr. ML-1989-1 na reiniging en conservering. Foto: M. Dorssers.

De enige zinvolle interpretatie die dan nog overblijft is dat we te maken hebben met de instroomopening van een grote blaasbalg. Het bronzen voorwerp heeft in die redenering op een van de twee balgbladen gemonteerd gezeten, met aan de binnenzijde een beweegbaar leertje als ventiel. De datering zou dan, vooral door de aanwezigheid van moeren en bouten, postmiddeleeuws moeten luiden.

Figuur 7. Mogelijke parallel: inblaasopening van een postmoderne blaasbalg. Foto: Alfons Bruekers.

Na conservering is het voorwerp opgenomen in de collectie van het museum van de Heemkundevereniging Medelo in Meijel.

ML-1989-2

Byzantijnse munt met een diameter van 25 mm, koper. Anonieme follis uit de jaren 1075-1080 n.Chr. De voorzijde vertoont een Christusbuste en de keerzijde beeldt een kruis af. De munt is overgeslagen op een oudere follis en vertoont een gaatje langs de rand. Het ontbreken van een karakteristiek grijszwart of groen patina doet vermoeden dat de munt niet zolang in de Meijelse bodem heeft doorgebracht als door zijn ouderdom wordt gesuggereerd.

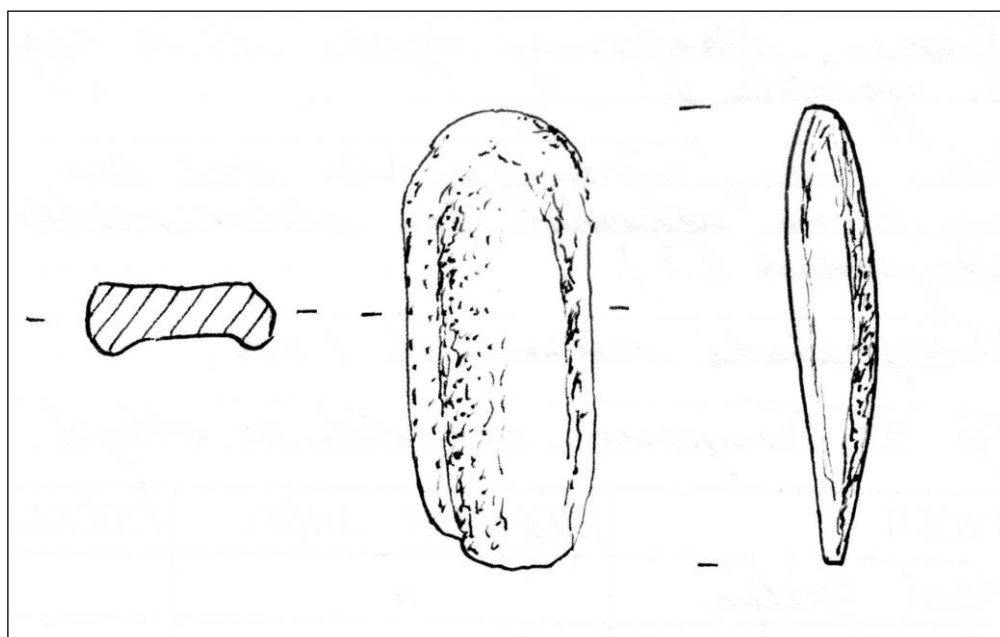

Figuur 8. Vondstnr. ML-1989-2. Schaal 1:1. Tekening: Alfons Bruekers.

Determinatie: dr. JPA van der Vin, Rijksmuseum Het Koninklijk Penningkabinet, Leiden. Brief van 9 nov 1989, nr. 1083.

ML-1989-3

Bronzen gegoten staafvormig object, sterk afgerond en afgesleten. Maximale lengte 53 mm, maximale breedte 22 mm en maximale dikte 10 mm. Groen geoxideerd, gelijkend op rivierpatina. Het object doet qua vorm en biconcave doorsnede in de verte denken aan een afgebroken fragment van een vroege hielbijl uit de Bronstijd. Na de breuk heeft dan wel om onduidelijke redenen bijlijpen en afronden van het breukvlak plaatsgehad.

Figuur 9. Vondstnr. ML-1989-3. Schaal 1:1. Tekening: Alfons Bruekers.

ML-1989-4

Byzantijnse follis van keizer Justinus II, diameter ca. 32 mm., geslagen in Antiochia in 571-572 n.Chr.. Type DOC 152c met doorboring die wijst op het gebruik als hanger.

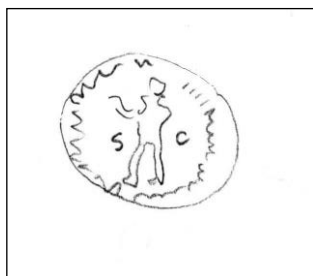

Figuur 10. Vondstnr. ML-1989-4.
Schaal 1:1. Tekening: Alfons
Bruekers.

Determinatie: dr. JPA van der Vin, Rijksmuseum Het Koninklijk Penningkabinet, Leiden. Brief van 9 nov 1989, nr. 1083.

ML-1989-5

Koperen follis van keizer Constantinus I, diameter max. 23 mm., geslagen in Londen tussen 313-314. Type RIC. 15.

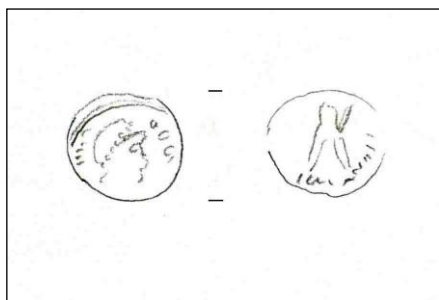

Figuur 11. Vondstnr. ML-1989-5. Schaal 1:1.
Tekening: Alfons Bruekers.

Determinatie: dr. JPA van der Vin, Rijksmuseum Het Koninklijk Penningkabinet, Leiden. Brief van 9 nov 1989, nr. 1083.

ML-1990-6

Koperen Aes-III van keizer Valens, waarschijnlijk geslagen te Lyon tussen 364 en 378 n.Chr., middellijn 15 mm. Keerzijde-type: Victoria naar links, typologisch vgl. RIC. 12.

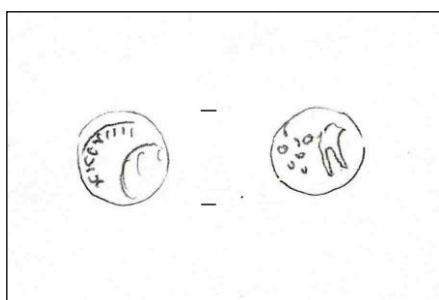

Figuur 12. Vondstnr. ML-1990-6. Schaal 1:1. Tekening: Alfons Bruekers.

Determinatie: dr. JPA van der Vin, Rijksmuseum Het Koninklijk Penningkabinet, Leiden. Brief van 9 feb 1990, nr. 134.

ML-1990-7

Koperen Aes-IV, vermoedelijk van Valentinianus II, uit de jaren tussen 388 en 395. De keerzijde is niet meer goed te onderscheiden maar net als bij ML-1990-6 zou het kunnen gaan om een Victoria naar links. Middellijn 12 mm. De muntplaats is niet meer te ontcijferen.

Figuur 13. Vondstnr. ML-1990-7. Schaal 1:1. Tekening: Alfons Bruekers.

Determinatie: dr. JPA van der Vin, Rijksmuseum Het Koninklijk Penningkabinet, Leiden. Brief van 9 feb 1990, nr. 134.

ML-1990-8

Laat-romeinse koperen munt. Sterke slijtage. Niet gedetermineerd.

Figuur 14 en 15. Vondstnr. ML-1990-8. Foto: Alfons Bruekers

ML-1990-9

Laat-romeinse koperen munt. Niet gedetermineerd.

Figuur 16 en 17. Vondstnr. ML-1990-9. Foto: Alfons Bruekers

ML-1990-10

Byzantijnse munt, follis van Justianus, 527-565 n.Chr.

Figuur 18 en 19. Vondstnr. ML-1990-10. Foto: Alfons Bruekers

Determinatie: Alfons Bruekers.

ML-1990-11

Byzantijnse munt, halve follis van Justianus II en Sophia, 565-578 n.Chr.

Figuur 20 en 21 Vondstnr. ML-1990-11. Foto: Alfons Bruekers

Determinatie: Alfons Bruekers.

ML-1990-12

Byzantijnse munt, follis van Leo VI de Wijze, 886-912 n.Chr.

Figuur 22 en 23. Vondstr. ML-1990-12. Foto: Alfons Bruekers

Determinatie: Alfons Bruekers.

4. Bronnenonderzoek

De ophogingslaag waarin de bronzen objecten en muntvondst werd gedaan kan wellicht verklaard worden vanuit het toponiem Leemkuilen op die plaats. Mogelijkerwijze is in verband met de leemwinning op die locatie zand van elders aangevoerd voor het dichten van leemkuilen. Meer waarschijnlijk nog gaat het om subrecente aanvoer van ophogingsmateriaal.

Volgens de oudste kadasterkaart (1844 of eerder) wordt het betreffende gebied aangeduid met 'In den Nederbeent', een aanwijzing voor laaggelegen, natte weilanden.

Figuur 23. kadastrale minuutplan 1844 Meijel sectie A (deels). De rode cirkel markeert de vondstlocatie Leemkuilen 16.

Discussie en conclusies

Metaaldetectorvondsten in een nieuwbouwwijk in Meijel vormden in 1989 de aanleiding tot een klein archeologisch onderzoek.

De bronzen objecten en byzantijnse munten uit de wijk Leemkuilen in Meijel met daarnaast en fragment van een vermoedelijke hielbijl uit de vroege Bronstijd en een umbo-vorming bronzen object vormen een opvallende hybride combinatie qua karakter en ouderdom. Op de eersrte plaats zijn byzantijnse munten een uiterst grote zeldzaamheid in dit deel van Nederland, zo niet uniek. Er zijn meer dingen die opvallen zoals het feit dat twee objecten (de niet-munten) zijn voorzien van een karakteristiek bronsgroen patina, terwijl alle munten koperkleurig zijn.

Ook de bij de opgraving aangetroffen vondsthorizont, bestaande uit rivierzand-achtig steriel materiaal, doet vermoeden dat we te maken hebben met een secundaire depositie van onbekende herkomst. Zo er nog twijfel mocht zijn aan het verhaal van de vindplaats van de byzantijnse munten, dan wordt die volledig geëlimineerd door het feit dat ook bij de opgraving op dezelfde plek een byzantijnse munt werd aangetroffen. Hoe de objecten in Meijel terecht zijn gekomen, blijft dus een groot vraagteken.

Dr. Van der Vin van Het Koninklijk Penningkabinet verklaarde de bijzondere samenstelling van het vondstcomplex met laatromeinse en byzantijnse vondsten als tijdens de Kruistochten of later vanuit het oostelijke Middenlandse Zeegebied naar onze streken meegenomen schat.

Al met al roept het Meyelse metaalvondstenensemble meer vragen op dan dat het archeologisch onderzoek beantwoorden kon.

De twee laatromeinse munten van een andere vindplaats, de Nederweerderdijk in Meijel, hebben qua vondstomstandigheden een totaal ander karakter en kunnen wijzen op nederzettingsactiviteit of, nog waarschijnlijk, een grafveld uit de romeinse tijd.

Bijlage 1

Vondstencatalogus

Tabel: Catalogus van vondsten				
vondstnr.	vondst-locatie	omstandigheden	object	datering
ML-1989-1	Leemkuilen 16	detectorvondst	onbekend	postmiddeleeuws
ML-1989-2	Leemkuilen 16	opgravingsvondst	munt	1075-1080 n.Chr.
ML-1989-3	Leemkuilen 16	detectorvondst	fragm.hielbijl	vroege Bronstijd
ML-1989-4	Leemkuilen 16	detectorvondst	munt	571-572 n.Chr.
ML-1989-5	Nederweerderdijk	detectorvondst	munt	313-314 n.Chr.
ML-1990-6	Molenstraat	detectorvondst	munt	364-378 n.Chr.
ML-1990-7	Molenstraat	detectorvondst	munt	388-395 n.Chr.
ML-1990-8	Leemkuilen 16	detectorvondst	munt	laat-romeins
ML-1990-9	Leemkuilen 16	detectorvondst	munt	laat-romeins
ML-1990-10	Leemkuilen 16	detectorvondst	munt	527-565 n.chr.
ML-1990-11	Leemkuilen 16	detectorvondst	munt	565-578 n.Chr.
ML-1990-12	Leemkuilen 16	detectorvondst	munt	886-912 n.Chr.